

Проблематика визначення порушення меж земельних ділянок із землями лісогосподарського призначення

Анна Штерндок

завідувач сектору лабораторії будівельно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9367-6932>, e-mail: anny13438381@gmail.com

Анатолій Луданний

старший науковий співробітник лабораторії будівельно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, e-mail: kelfyubq@ukr.net

Оксана Бохонська

науковий співробітник, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, e-mail: 380673331415@ukr.net

Визначення порушення меж земельних ділянок, суміжних із землями лісогосподарського призначення (лісовим фондом), є однією з найскладніших категорій земельних спорів в Україні.

Ключові слова: *планово-картографічні матеріали; лісовпорядкування; дешифрування; лісовий фонд; цільове призначення.*

The Issue of Establishing the Violation of Land Boundaries with Forestry Lands

Anna Shterndok, Anatoliy Lydanniy, Oksana Bohonska

Establishing the violation of the boundaries of land plots adjacent to forestry lands (forest fund) is one of the most complex categories of land disputes in Ukraine.

Keywords: *planning and cartographic materials; forest planning; descriptions, forest fund; intended purpose.*

Визначення порушення меж земельних ділянок, суміжних із землями лісогосподарського призначення (лісовим фондом), є однією з найскладніших категорій земельних спорів в Україні. Це зумовлено історичними особливостями обліку лісів, накладенням кадастрових карт і високою цінністю земельних ділянок, особливо поблизу великих міст.

У ст. 1 Лісового кодексу України визначено:

«Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави» [1].

Ст. 55 Земельного кодексу України визначає поняття земель лісогосподарського призначення так:

«До земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою

рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства» [2].

Відповідно до Прикінцевих положень Лісового кодексу України:

«До здійснення державної реєстрації, але не пізніше 1 січня 2027 року, державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами, іншими державними і комунальними підприємствами та установами права постійного користування земельними ділянками лісогосподарського призначення, які надані їм у постійне користування до набрання чинності Земельним кодексом України, таке право підтверджується планово-картографічними матеріалами лісовпорядкування» [1].

Згідно зі ст. 45 Лісового кодексу України:

«Лісовпорядкування включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефек-

тивної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України» [1].

Ст. 46 наведеного вище Закону визначає зміст лісовпорядкування.

Лісовпорядкування передбачає:

- 1) відновлення в установленому порядку меж території лісового фонду України й визначення внутрігосподарської організації;
- 2) виконання відповідних топографо-геодезичних робіт і спеціального картографування лісів, виготовлення планово-картографічних матеріалів;
- 3) визначення породного й вікового складу дерев, їхнього стану, якісних і кількісних характеристик лісових ресурсів;
- 4) виявлення дерев, що потребують рубок, з метою поліпшення якісного складу лісів;
- 5) обґрунтування поділу лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;
- 6) обчислення розрахункової лісосіки, обсягів використання інших видів лісових ресурсів;
- 7) визначення обсягів робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення, охорони лісів від пожеж, інших лісогосподарських заходів, а також порядку та способів їх проведення;
- 8) ландшафтні, ґрунтові, лісотипологічні, лісобіологічні та інші обстеження й дослідження лісових природних комплексів;
- 9) виявлення пралісів, квазіпралісів, природних лісів, типових та унікальних природних комплексів, місць зростання й оселення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення видів тваринного й рослинного світу та підлягають заповіданню, включенню до екологічної мережі;
- 10) упорядкування мисливських угідь;

- 11) забезпечення первинного обліку лісів і державного лісового кадастру;
- 12) проведення науково-дослідних робіт з метою забезпечення науково обґрунтованого користування лісовими ресурсами, охорони, захисту й відтворення лісів;
- 13) складання проєктів організації і розвитку лісового господарства та здійснення авторського нагляду за їх виконанням;
- 14) участь у розробленні програм охорони, захисту, використання й відтворення лісів;
- 15) інші лісовпорядні дії.

Ст. 48 Лісового кодексу України визначає зміст матеріалів лісовпорядкування:

«У матеріалах лісовпорядкування дається якісна і кількісна характеристика кожної лісової ділянки, комплексна оцінка ведення лісового господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проєкту організації та розвитку лісового господарства відповідного об'єкта лісовпорядкування.

Проєкт організації та розвитку лісового господарства передбачає екологічно обґрунтоване ведення лісового господарства і розробляється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію лісовпорядкування.

У проєкті організації та розвитку лісового господарства визначаються і обґрунтовуються основні напрями організації і розвитку лісового господарства об'єкта лісовпорядкування з урахуванням стану та перспектив економічного і соціального розвитку регіону».

Матеріали лісовпорядкування затверджуються в установленому порядку органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Планово-картографічні матеріали лісовпорядкування розробляють на підставі натурних лісовпорядкових робіт і камерального дешифрування аерознімків, вони містять детальну характеристику лісу. Перелік планових картографічних лісовпорядкувальних матеріалів, методи їх створення, масштаби, вимоги до змісту й оформлення, якості виготовлення тощо регламентується галузевими нормативними документами. Зокрема, за п. 1.1 Інструкції про порядок створення й розмноження лісових карт, затвердженої Держлісгоспом СРСР 11 грудня 1986 року, планшети лісовпорядкування належать до планово-картографічних матеріалів лісовпорядкування, а ч. 2 зазначеної Інструкції присвячена процедурі їх виготовлення [3].

Основні проблеми визначення порушення меж земельних ділянок із землями лісгосподарського призначення:

- відсутність чітких меж у натурі;
- різні системи координат;
- незаконна зміна цільового призначення;
- помилки під час інвентаризації;

- самозаліснення ділянок;
- відсутність актів погодження меж.

Отже, визначення порушення меж земельних ділянок із землями лісгосподарського призначення є доволі частим предметом спорів у межах судових земельно-технічних експертиз і експертиз з питань землеустрою.

Перелік джерел посилання

1. Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 11.04.2026).
2. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 11.04.2026).
3. Інструкція про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів : затв. наказ. Держкомлісгоспу України від 01.10.2010 р. № 298 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1267-10#Text> (дата звернення: 11.04.2026).